

DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2524-0560-2022-49-06>

УДК 001.893

Козубцов Ігор Миколайович¹, д.пед.н., к.т.н., с.н.с.

<https://orcid.org/0000-0002-7309-4365>

Сілко Олексій Вікторович¹, к.т.н., доцент

<https://orcid.org/0000-0001-6605-6945>

Козубцова Леся Михайлівна¹, к.т.н.

<https://orcid.org/0000-0002-7866-8575>

Лукашенко Вікторія Вікторівна², к.т.н., доцент

<https://orcid.org/0000-0002-8898-2269>

¹ Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації ім. Героїв Крут, м. Київ, Україна

² Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПОКАЗНИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Козубцов І.М., Сілко О.В., Козубцова Л.М., Лукашенко В.В. Показники та критерії оцінювання рівня академічної доброчесності здобувачів вищої освіти. У науковій статті обґрунтовано показники академічної доброчесності здобувачів вищої освіти. Відповідно до кожного показника академічної доброчесності запропоновано математичні критерії оцінювання їх рівня. Запропоновано додатково можливість обчислювати інтегральний показник академічної доброчесності здобувачів вищої освіти. Встановлено міждисциплінарний зв'язок академічної доброчесності з культурологічною характеристикою здобувачів вищої освіти. Наукова новизна. Вперше запропоновано окремі показники та критерії оцінювання рівня академічної доброчесності здобувачів вищої освіти. Практичне значення. На основі одержаних показників та критеріїв можна розробити методiku оцінювання рівня академічної доброчесності здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: показники, критерії, оцінювання, плагіат, академічна доброчесність, здобувач вищої освіти.

Kozubtsov I., Silko O., Kozubtsova L., Lukashenko V. Indicators and criteria for assessing the level of academic integrity of applicants for higher education. The scientific article substantiates the indicators of academic integrity of applicants for higher education. According to each indicator of academic integrity, mathematical criteria for assessing their level are proposed. Additionally, it is proposed to calculate integral index of academic integrity of applicants of higher education. An interdisciplinary connection between academic integrity and the cultural characteristics of applicants for higher education has been established. Scientific novelty. For the first time, separate indicators and criteria for assessing the level of academic integrity of applicants for higher education have been proposed. Practical significance. Based on the obtained indicators and criteria, a methodology for assessing the level of academic integrity of applicants for higher education can be developed.

Keywords: indicators, criteria, assessment, plagiarism, academic integrity, higher education applicant.

Постановка завдання і зв'язок її з важливими науковими завданнями. Стійкою перешкодою до розвитку навичок доброго академічного письма в Україні є традиція неякісних, несумісних із кращим світовим досвідом і вимогами практик академічного письма [1]. Тиск цих традицій суттєво загальмовує поширення кращих практик академічного письма в Україні як серед наукових працівників і науково-педагогічних працівників, так і серед студентів. Науково-педагогічні працівники по суті навчають студентів тих самих навичок виконання письмових робіт, якими володіють самі.

Під час навчання здобувачі вищої освіти виконують різні види письмових робіт. Основними з них є дипломні роботи (проекти), курсові роботи (проекти), звіти з практики, поточні письмові роботи (реферати, есеї, аналітичні записки тощо).

Аналіз вимог, які висувають заклади вищої освіти до кількості та обсягу письмових робіт студентів та курсантів, кількості використовуваних джерел та інших формальних показників, свідчить, що ці вимоги часто не узгоджені із часом, який надається на виконання відповідних робіт.

Проблема забезпечення академічної доброчесності при підготовки здобувачів вищої військової освіти у вищих навчальних закладах наразі не вирішена до кінця. Згідно тлумачення статті 42 Закону України «Про освіту» [2]: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень».

Проблема доброчесності існувала постійно, оскільки людина вдосконалюється і їй хочеться

чогось більшого від життя, вона починає наслідувати та копіювати більш талановитих і успішних колег. Одним людям вдається оволодіти професійною діяльністю та з часом набувають майстерності до створення власних творів, використовуючи накопичений попередніми поколіннями досвід. Є також люди, що закінчили навчальні заклади, але і на далі залишаються не здатними до творчої діяльності. В таких людей дуже часто виникає комплекс до намагання чужу роботу видавати за свою, щоб не здаватися гірше за інших. Бажання «не здаватися гірше за інших» і штовхає людей на подібні вчинки. Із цим явищем у житті доводиться зіштовхуватися таки часто.

Дуже гостро постало питання плагіату у дисертаціях. Велике зростання захищених дисертацій сигналізує про потребу посиленого контролю щодо можливої наявності у них плагіату.

У наш час проблеми доброчесності та плагіату, як ніколи хвилюють суспільство. Не зважаючи на наявність чисельних рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності, наприклад Міністерством освіти і науки України [3], проблема по суті не вирішується, і цьому підтвердження аналіз останніх наукових досліджень і публікацій за напрямком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання плагіату, як складової доброчесності, присвячено багато наукових досліджень.

У статті [4] проаналізовано причини прояву академічної не доброчесності у здобувачів вищої освіти в американських університетах та запропоновано шляхи розв'язання цієї проблеми. На думку авторів, до причин академічної не доброчесності належать наступні: бажання випередити інших, страх невдачі, слабкі навички управління часом, нерозуміння неприпустимості плагіату тощо. Для подолання академічної не доброчесності у здобувачів вищої освіти пропонується суворе дотримання заходів проти шахрайства та покарання шахраїв. Роль викладачів дослідники вбачають, у першу чергу, у роз'ясненні здобувачам наслідків обману у навчанні.

Головний висновок, до якого дійшли дослідники [5] у результаті кількісного аналізу результатів, – існує розрив у розумінні академічної доброчесності між академічним персоналом та студентами та їх реакції на нечесну поведінку.

На думку авторів роботи [6] в умовах сучасного стану університетської освіти України «принципи академічної доброчесності або сприймаються як щось абстрактне, модне, про що часто згадують, але не застосовують».

З точки зору застосування об'єктивного підходу в оцінці окремих складових академічної доброчесності, цікавою є методика та методологія об'єктивної оцінки [7;8].

Відповідь на питання «Який відсоток схожості можна вважати допустимим для академічних робіт» подано на сайті [unicheck](http://unicheck.com) [9]. Рекомендовані показники оригінальності за величиною коефіцієнта подібності становлять: не більше 20% – оригінальна робота, від 21% до 50% – задовільно оригінальна робота, від 51% до 90% – умовно оригінальна робота, понад 90% – неоригінальна робота.

У статті [10] обговорюється проблема коректності роботи системи «Антиплагіат» під час перевірки наукових праць та доцільності використання систем такого роду під час проведення наукового дослідження. Неможливо зрозуміти, на якій підставі береться цифра в 70-80%, що встановлюється як вимога до оригінальності наукової роботи (часто – і до навчальної)? Хто і як розрахував, що оригінальна наукова думка у всіх випадках, тобто при вирішенні будь-якого дослідницького завдання та при розкритті будь-якого предмета, дає при формальній оцінці цього відсотка?

Більш узагальненими є критерії та показники оцінювання забезпечення академічної доброчесності подані як рекомендації для експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [11].

За результатами аналізу систем та програм для виявлення запозичень, автор дослідження підтверджує, що жодна з них не може дати 100% гарантію, що в роботі знайдено всі унікальні фрагменти [12]. І тому для отримання більш точного результату перевірки краще перевірити текст кількома системами або звернутися за експертизою, хоча цей спосіб є платним і довготривалим.

Проте аналіз наукової літератури виявив відсутність обґрунтованих критеріїв та показників оцінювання рівня плагіату окрім [9], як складової академічної доброчесності.

Резюмуючи аналіз останніх досліджень і публікацій збігається наша точка з авторами роботи [13], що плагіат є важливим чинником і індикатором якості освіти, а академічна

добросесність – основа для забезпечення якісної освіти [14]. Людина показує себе у тому, що вона залишає після себе.

Мета статті. Отже, метою статті є обґрунтований вибір критерії та показників оцінювання рівня плагіату, як складової академічної добросесності здобувачів вищої освіти.

Для досягнення мети поставлено такі задачі:

1. Проаналізувати останні дослідження та публікацій за визначеною проблемою.

2. Обґрунтувати вибір критерії та показників оцінювання рівня плагіату, як складової академічної добросесності здобувачів вищої освіти.

Матеріали й методи. Для вирішення поставлених завдань використовувалася сукупність методів теоретичного дослідження: історичного аналізу та узагальнення наукової літератури щодо проблеми дослідження; структурно-генетичного аналізу та синтезу при уточненні об'єкта та предмета дослідження; метод сходження від абстрактного до конкретного; метод аналітично-порівняльного аналізу при аналітично-порівняльному оцінюванні новизни результатів дослідження; синтез та узагальнення – для обґрунтування методологічних та методичних засад дослідження; узагальнення – формулювання висновків та рекомендацій щодо продовження подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Згідно з пунктом 4 статті 42 Закону України «Про освіту» [2] на рис. 1 подано ключові види порушенням академічної добросесності.

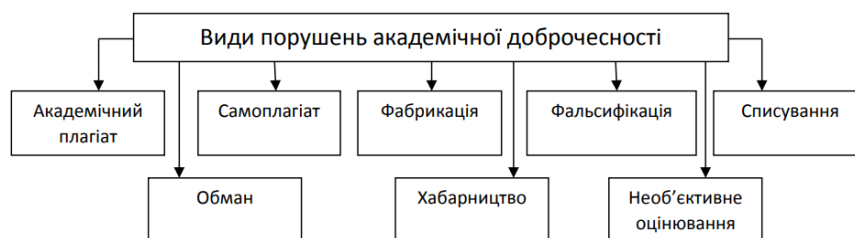

Рисунок 1 – Види порушень академічної добросесності згідно ЗУ «Про освіту»

Етап 1. Розробка системи показників та критеріїв їх оцінювання.

Академічній добросесності (AD) протиставляється категорія академічної не добросесності, основні прояви якої знаходимо у таких видах діяльності [1]: академічний плагіат (PI); самоплагіат (SPI); фабрикація (Fr); фальсифікація (Fs); списування (Sp); обман (Ob); хабарництво (Ha); необ'єктивне оцінювання (NO); хибне співавторство (HSA).

Перелічені категорії раціонально розглядати як множину показників, що в сукупності характеризують академічну добросесність суб'єкта – здобувача вищої освіти (1) :

$$AD = \{SPI; PI; Fr; Fs; Sp; Ob; Ha; HSA\} \quad (1)$$

Зобразимо академічну добросесність здобувача вищої освіти як множина показників (див. рис. 1).

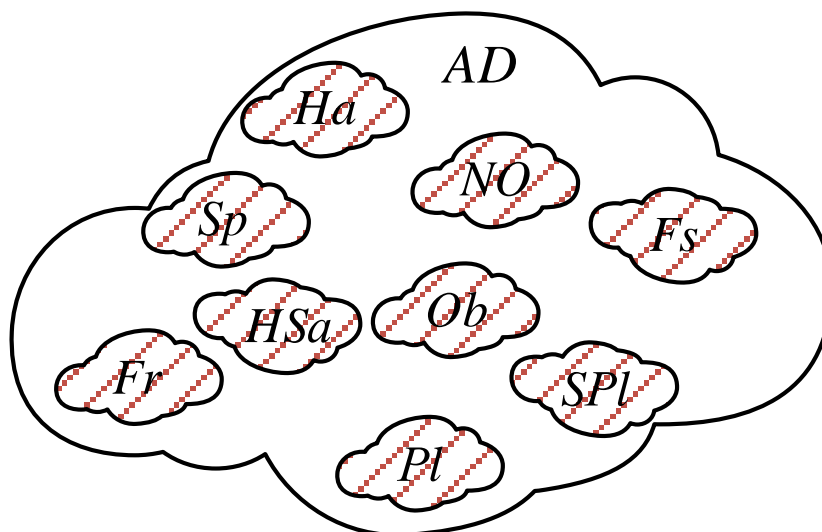

Рис. 1. Академічна добросесність здобувача вищої освіти як множина показників

Показник «академічний плагіат» (Pl). Академічний плагіат – «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [1].

Вирізняють такі основні різновиди академічного плагіату:

- дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з посиланням на джерело (в окремих випадках некоректним вважають навіть використання одного слова без посилання на джерело, якщо це слово використовують в унікальному значенні, наданому цим джерелом);

- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;

- перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без посилання на це джерело;

- подання як власних робіт (дисертацій, монографій, навчальних посібників, статей, тез, звітів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есеїв, рефератів тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

Виходячи з обраних меж значень плагіату (Pl) визначимо рівень наукової новизни (SN) в тексті, що перевіряється. Коректніше говорити про наукову унікальність тексту (SU), а ніж про наукову новизну (SNt). Між науковою унікальністю тексту та наукою новизною існує наступне співвідношення (2):

$$SU = (1 - Pl) \quad (2)$$

Критерії оцінювання рівня показника плагіату в тексті та співвідношення із рівнем її наукової унікальності подано в табл. 1.

Таблиця 1 Критерії оцінки рівня показника плагіату та наукової унікальності

Плагіат		Наукова унікальність	
Критерій плагіату	Лінгвістичний опис рівня показника плагіату	Критерій унікальності	Лінгвістичний опис рівня показника наукової унікальності
$0 \leq Pl \leq 0,25$	Дуже низький рівень плагіату	$1 \leq SU \leq 0,85$	Дуже високий рівень наукової унікальності
$0,25 < Pl \leq 0,5$	Низький рівень плагіату	$0,85 < SU \leq 0,5$	Високий рівень наукової унікальності
$0,5 < Pl \leq 0,75$	Середній рівень плагіату	$0,5 < SU \leq 0,25$	Середній рівень наукової унікальності
$0,75 < Pl \leq 0,9$	Високий рівень плагіату	$0,25 < SU \leq 0,1$	Низький рівень наукової унікальності
$0,9 < Pl \leq 1$	Дуже високий рівень плагіату	$0,1 < SU \leq 0$	Відсутня наукова унікальність

Показник «самоплагіат» (SPI). Самоплагіат – «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів».

Типовими прикладами самоплагіату є:

- дублікація публікацій – публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт, як нових наукових робіт;

- дублювання наукових результатів – публікація одних і тих самих наукових результатів, в різних статтях, монографіях, інших наукових працях, як нових результатів, які публікуються вперше;

- подання у звітах з виконання наукових проектів результатів, що містилися у попередніх роботах, як отриманих при виконанні відповідного проекту;

- агрегування чи доповнення даних – суміщення старих і нових даних без їх чіткої

ідентифікації з відповідними посиланнями на попередні публікації;

- дезагрегування даних – публікація частини раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію;
- повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаний їх аналіз.

$$SPI \approx PI \quad (3)$$

Для оцінювання рівня показника самоплагіату рекомендуємо наступні критерії табл. 2.

Таблиця 2. Критерії оцінювання рівня показника самоплагіату (*SPI*)

Критерій самоплагіату	Лінгвістичний опис рівня показника самоплагіату
$0 \leq SPI \leq 0,25$	Дуже низький рівень самоплагіату
$0,25 < SPI \leq 0,5$	Низький рівень самоплагіату
$0,5 < SPI \leq 0,75$	Середній рівень самоплагіату
$0,75 < SPI \leq 0,9$	Високий рівень самоплагіату
$0,9 < SPI \leq 1$	Дуже високий рівень самоплагіату

Показник «фабрикація» (*Fr*). Фабрикація – «вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях». Проблема наукових публікацій, дисертацій, дипломних і курсових робіт студентів, яка полягає у тому, що в цих роботах нерідко наводяться дані про експерименти, емпіричні дослідження, вимірювання, розрахунки, опитування, інші види досліджень та їх апробацію, які насправді не виконувалися.

Критерії оцінювання рівня показника фабрикації подано в табл. 3.

Таблиця 3. Критерії оцінювання рівня показника фабрикації (*Fr*)

Критерій фабрикації	Лінгвістичний опис рівня показника фабрикації
$Fr = 0$	Відсутні ознаки фабрикації
$Fr = 1$	Присутні ознаки фабрикації

Показник «фальсифікація» (*Fs*). Фальсифікація – «свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень». Проблема наукових публікацій, дисертацій, дипломних і курсових робіт студентів, яка полягає у тому, що автори вносять зміни до результатів досліджень або приховують окремі результати з метою позбавлення від даних, що спростовують або не підтверджують гіпотези, які вони захищають, висновки, які вони роблять, тощо.

Критерії оцінювання рівня показника фальсифікації подано в табл. 4.

Таблиця 4. Критерії оцінювання рівня показника фальсифікації (*Fs*)

Критерій фальсифікації	Лінгвістичний опис рівня показника фальсифікації
$Fr = 0$	Відсутні ознаки фальсифікації
$Fr = 1$	Присутні ознаки фальсифікації

Фальсифікація може стосуватися неповного або свідомо викривленого опису методик дослідження з метою приховування: виявлених авторами методичних помилок; використання застарілого або непридатного для відповідних досліджень обладнання; застосування непридатних для цілей дослідження алгоритмів та програмного забезпечення; інших хиб, що могли вплинути на достовірність, точність і надійність представлених результатів.

Показник «списування» (*Sp*). Списування – «виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання».

Процедура списування здобувачем вбачає одержання дзеркальної копії начального, наукового чи іншого матеріалу. Виходячи з логіки очевидних речей для оцінки списування (*Sp*) раціонально використати аналогічний показник оцінювання академічного плагіату (*PI*) (4):

$$Sp \approx PI \quad (4)$$

Тільки на відміну від академічного плагіату (*PI*) здобувач вищої освіти мав за мету одержати копію тексту. Чи слід зараховувати здобувачеві вищої освіти до списання переписана лекція співкурсника? З досвіду підготовки курсантів однозначно ні. Тому, що курсанти окрім навчання виконують пряму посадову функцію виконання службових обов'язків в добовому наряді. В день

чергування вони звільняються з поважної причини від відвідування лекційних та інших видів занять. Якщо лабораторні роботи вони обов'язково повинні відпрацювати, то лекційний матеріал, як правило переписуються з зошитів тих курсантів, які найкращим чином конспектують лекції. Щодо студентів може застосовуватися норма поважної причини. Інша річ, якщо здобувач вищої освіти мав за мету списати однаковий варіант рішення практичного або лабораторного варіанту, то тоді однозначно варто застосовувати критерії оцінки списування (Sp). Критерії оцінювання рівня показника списування подано в табл. 5.

Таблиця 5 Критерії оцінювання рівня показника списування (Sp).

Критерій списування	Лінгвістичний опис рівня показника списування
$0 \leq Sp \leq 0,25$	Дуже низький рівень списування
$0,25 < Sp \leq 0,5$	Низький рівень списування
$0,5 < Sp \leq 0,75$	Середній рівень списування
$0,75 < Sp \leq 0,9$	Високий рівень списування
$0,9 < Sp \leq 1$	Дуже високий рівень списування

Показник «обман» (Ob). Обман – «надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування».

Критерії оцінювання рівня показника обману подано в табл. 6.

Таблиця 6. Критерії оцінювання рівня показника обману (Ob)

Критерій обману	Лінгвістичний опис рівня показника обману
$Ob = 0$	Відсутні ознаки обману
$Ob = 1$	Присутні ознаки обману

Показник «хабарництво» (Ha). Хабарництво – «надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі». До хабарництва можуть бути зараховані одержання, провокування або пропонування неправомірної вигоди за отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду поточного та підсумкового контролю, а також будь-яких інших переваг у навчальній, дослідницькій чи трудовій діяльності; примусові благодійні внески та примусова праця здобувачів освіти та/або їх батьків; примусове надання освітніх послуг (примусове репетиторство); деякі випадки конфлікту інтересів тощо [1].

Критерії оцінювання рівня показника хабарництва подано в табл. 7.

Таблиця 7. Критерії оцінювання рівня показника хабарництва (Ha)

Критерій хабарництва	Лінгвістичний опис рівня показника хабарництва
$Ha = 0$	Відсутні ознаки хабарництва
$Ha = 1$	Присутні ознаки хабарництва

Показник «необ'єктивне оцінювання» (NO). Необ'єктивне оцінювання – «свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти» [1].

Критерії оцінювання рівня показника необ'єктивного оцінювання подано в табл. 8.

Таблиця 8. Критерії оцінювання рівня показника необ'єктивного оцінювання (NO)

Критерій необ'єктивного оцінювання	Лінгвістичний опис рівня показника необ'єктивного оцінювання
$NO = 0$	Відсутні ознаки необ'єктивного оцінювання
$NO = 1$	Присутні ознаки необ'єктивного оцінювання

Показник «хибне співавторство» (HSa). До неправдиве співавторства, як форми обману, належить:

- приписування співавторства особам, які не брали кваліфікованої участі у дослідженні та підготовці публікації (зокрема, це стосується зарахування до авторів керівників установ і підрозділів, які безпосередньо не брали участі у виконанні роботи, працівників чи студентів, які здійснювали лише технічну допомогу, тощо);

• не включення до співавторів осіб, які брали активну кваліфіковану участь у дослідженні та підготовці публікації, зокрема у постановці цілей та завдань роботи, формулюванні її висновків, розробці алгоритмів, аналізі результатів експериментів та розрахунків, написанні тексту тощо.

Критерії оцінювання рівня показника хибного співавторства подано в табл. 9.

Таблиця 9. Критерії оцінювання рівня показника хибного співавторства (HSa)

Критерій хибного співавторства	Лінгвістичний опис рівня показника хибного співавторства
$HSa = 0$	Відсутні ознаки хибного співавторства
$HSa = 1$	Присутні ознаки хибного співавторства

Етап 2. Планування процедур збирання вихідних даних для оцінювання.

Етап 3. Обчислення окремих значень показників академічної доброчесності.

Етап 4. Узагальнене (інтегральне) обчислення академічної доброчесності здобувачів вищої освіти (5):

$$AD = \frac{\sum_{i=1}^n AD_i}{n} \quad (5)$$

AD_i – показники академічної доброчесності;

n – кількість показників академічної доброчесності;

Узагальнене оцінювання академічної доброчесності здобувачів вищої освіти через окремі показники як інтегральний (табл. 10).

Таблиця 10 – Узагальнене оцінювання академічної доброчесності здобувачів вищої освіти через окремі показники

№ п/п	Узагальнений критерій академічної доброчесності	Лінгвістичний опис академічної доброчесності	Еквівалентний рівень моральні властивості особистості (M)	Лінгвістичний опис моральні властивості особистості
1	$0 \leq AD \leq 0,25$	Дуже високий	5	Дуже високий
2	$0,25 < AD \leq 0,5$	Високий	4	Високий
3	$0,5 < AD \leq 0,75$	Середній	3	Середній
4	$0,75 < AD \leq 0,9$	Низький	2	Низький
5	$0,9 < AD \leq 1$	Дуже низький	1	Дуже низький

Обговорення результатів дослідження.

У статті [15] представлено результати виконання проекту, місія якого полягала у підвищенні дослідницької доброчесності шляхом просування дослідницької культури, що уможливило внутрішню мотивацію до проведення досконалих досліджень, а не лише орієнтацію на зовнішні фактори та обмеження. Авторами розглянуто та охарактеризовано поняття та принципи дослідницької доброчесності, категорії її порушень. Ми повністю погоджуємося, що на схильність до академічної доброчесності впливає мотиви (моральні властивості) дослідника. Моральні властивості особистості є рушійною силою людини до якісної професійної діяльності [16].

Автори дослідження [17] академічну нечесність охарактеризували, як феномен академічної культури. Якщо розглядати академічну доброчесність через показник плагіату, то на думку автора [18, с. 125] плагіат – це феномен із нечіткими межами, інтерпретація якого залежить від культурного контексту, та має соціокультурні коріння [19]. Отже, на академічну доброчесність (лояльність), згідно нашого припущення впливає мораль, мотивація, культурологічна складова методології та дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти.

За даними [20] більшість респондентів з числа здобувачів вищої освіти заявили, що ніколи не копіювали фрази з інших (приблизно 62%), весь текст (94%) або окремі абзаци (82%). Більше того 40% студентів заявили, що ніколи не використовували ідеї інших людей як свої власні і лише 10% заявили те саме пізніше. Лише небагато здобувачів вищої освіти визнали, що плагіат регулярно (близько 4%), та жоден з них не заявив, що плагіат постійно (0%). Так опитування 1928 студентів та 374 викладачів у 25 ВНЗ України засвідчило, що: 78% студентів складають іспити не самостійно, 67% з них вдаються до списування під час іспиту, 23% студентів вказують на випадки отримання оцінок за послуги або гроші, 90% студентів вдаються до плагіату [21]. Ці результати

можна порівняти з результатами опитування американських студентів, серед яких більш, ніж 75% зізналися, що вдаються до обману в процесі навчальної діяльності, а 68% — визнають факти копіювання матеріалів з Інтернету без відповідних посилань на першоджерела [22]. Найпоширенішою формою прояву академічної нечесності на переконання переважної більшості дослідників є плагіат [23].

Висновки. Розроблена системи показників та критеріїв оцінювання рівня академічної доброчесності дозволяє застосувати підхід від абстрактного до конкретного. Застосувавши її можна визначити числове значення академічної доброчесності. Це в подальших дослідженнях ляже в основу методики оцінювання рівня академічної доброчесності здобувачів вищої освіти. Рішення про притягнення учасника освітнього процесу до академічної відповідальності має базуватися на доказах, а не на припущеннях. Особа, яку звинувачують, повинна мати всю необхідну інформацію стосовно того, у чому саме і на яких підставах її звинувачують. Найбільш популярним на даний час є оцінювання академічної доброчесності науковця через критерій академічного плагіату у науковому тексті. Широко розрекламовані спеціалізовані програми перевірки наукового тексту на академічний плагіат не містять критеріїв оцінювання. Результатом їх використання є загальна пропорція запозиченого тексту до загального обсягу.

Наукова новизна. Вперше запропоновано окремі показники та критерії оцінювання рівня академічної доброчесності здобувачів вищої освіти.

Практичне значення. Важливою умовою забезпечення академічної доброчесності є створення чітких і зрозумілих процедур оцінювання. На основі одержаних показників та критеріїв можна розробити методичку оцінювання рівня академічної доброчесності здобувачів вищої освіти.

Перспективи подальших досліджень. Представлене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Теоретичні результати, становлять підґрунтя для подальшого обґрунтування методики обчислювання числового значення академічної доброчесності.

Список бібліографічного опису

1. Лист МОН України Керівникам закладів вищої освіти «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». Рекомендації від 23.10.2018 № 1/9-650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>.
2. Закон України «Про Освіту». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.
3. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. Підкомісія 303 «Академічна доброчесність» Науково-методичної комісії 15 з організаційно-методичного забезпечення вищої освіти. К.: МОН України, 2016. 24 с.
4. DiVall M., Schlesselman L. Academic Dishonesty: Whose Fault is it Anyway? URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4857630>.
5. Busch P., Bilgin A. Student and Staff Understanding and Reaction: Academic Integrity in an Australian University. URL: <https://doi.org/10.1007/s10805-014-9214-2>.
6. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н.Г. Сорокіної, А.С. Артюхова, І.О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
7. Авдеева Н.В., Иванова Е.Н. Методика и методология объективной оценки заимствований в академических текстах. *Открытое образование*. 2020. Т. 24. № 6. С. 22 – 30. URL: DOI: <http://dx.doi.org/10.21686/1818-4243-2020-6-22-30>.
8. Svechkarev V. G., Ashkhamakhov K. I., Dvoynikova E. S., Guchetl I. N. Method of checking works for borrowings in the “Anti-plagiatum.vuz” system for prevention of the fraud. *Business. Education. Law*. 2020. No. 3. Pp. 395–400.
9. Який відсоток схожості можна вважати допустимим для академічних робіт? Академічна доброчесність. Січень 26, 2021. <https://unicheck.com/ua/blog/yakyj-vidsotok-shozhosti-mozhna-vvazhati-dopustymym-dlya-akademichnyh-robit>.
10. Харсеева О.В. Целесообразность и пределы использования автоматизированных систем при проверке научных работ на наличие заимствований. *Современная наука: от плагиата к академической честности: Материалы Всероссийской научно-практической конференции*, (Курск, 12 апреля 2019 г). С. 142 – 148.
11. Додаток 2 до протоколу від 07.06.2022 №9(14). Рекомендації для експертів із розгляду внутрішньої політики і процедур забезпечення академічної доброчесності та зовнішньої оцінки їх якості. Національна агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/3.-Рекомендації-для-експертів-АкД.pdf>
12. Севостьянова И.О. Обзор систем проведения проверки на плагиат: общероссийские и зарубежные. *Научное обозрение. Педагогические науки*. 2017. № 5. С. 162 – 166.
13. Побіженко В.В., Побіженко І.А. Плагіат, як чинник зниження якості освіти. Системи обробки інформації. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2011. Випуск 8 (98). С. 310–313.
14. Зарівна Н.О., Поляк О.Б., Горлачук Н. В. Академічна доброчесність – основа для забезпечення якісної освіти. *Академічна доброчесність: виклики сучасності*. Збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового

- стажування для освітян, (Варшава, 11.05 – 19.06.2020). С. 39 – 42.
15. Meriste H., Parder M.-L., Lõuk K., Simm K., Lilles-Heinsar L., Veski L., Soone M., Juurik M., Sutrop M. (2016). Promoting Integrity as an Integral Dimension of Excellence in Research. URL: <https://printeger.eu/wp-content/uploads/2016/10/D2.3.pdf>.
16. Михалёв А.С. Математическая трехмерная модель специалиста. «Высшая школа»: наукова-метадычны і публіцыстычны часопіс. 2015. № 6. С. 19 – 24.
17. Артьомов П.М., Пак І.В. Академічна нечесність як елемент академічної культури українського студентства: результати емпіричних досліджень. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». 2016. Том 37. С. 234–240. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/8093>.
18. Ковальський Б.М. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Академічна доброчесність: виклики сучасності. Збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян, (Варшава, 1 – 13.10.2018). С. 123 – 129.
19. Чернявская В.Е. Плагиат как социокультурный феномен. Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. 2011. №3. С. 26–31.
20. Fish R., Hura G. Students' perceptions of plagiarism. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*. 2013. Vol. 13. No. 5. Pp. 33 – 45.
21. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Результати всеукраїнського соціологічного дослідження. URL: <http://fond.sociology.kharkov.ua/images/presentation160715/press-reliz1.pdf>.
22. Blum S.D. My Word!: Plagiarism and College Culture. Cornell University Press, 2009. 240 p.
23. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики». К.: Таксон, 2016. 234 с.

References

1. Letter of the Ministry of education and science of Ukraine to the heads of higher educational institutions "on recommendations on academic integrity for higher educational institutions". Recommendations from 23.10.2018 No.1/9-650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>. (in Ukrainian).
2. The Law Of Ukraine "On Education". URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>. (in Ukrainian).
3. Recommendations for ensuring the principles of academic integrity. Sub-Commission 303 "Academic integrity" of the Scientific and methodological Commission 15 on organizational and methodological support of Higher Education. Moscow: Ministry of education and science of Ukraine, 2016. 24 p. (in Ukrainian).
4. DiVall M., Schlesselman L. Academic Dishonesty: Whose Fault is it Anyway? URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4857630>.
5. Busch P., Bilgin A. Student and Staff Understanding and Reaction: Academic Integrity in an Australian University. URL: <https://doi.org/10.1007/s10805-014-9214-2>.
6. Academic integrity: compliance issues and distribution priorities among young scientists: Col. monogr. / for zag. edited by N.G. Sorokina, A.E. Artyukhov, and I.O. Degtyareva. Dnipro: DRYDU NADU, 2017. 169 p. (in Ukrainian).
7. Avdeeva N.V., Ivanova E.N. Methodology and methodology of objective assessment of borrowings in academic texts. Open education. 2020. Vol. 24. No. 6. Pp. 22 – 30. URL: DOI: <http://dx.doi.org/10.21686/1818-4243-2020-6-22-30>. (in Russian).
8. Svechkarev V. G., Ashkhamakhov K. I., Dvoynikova E. S., Guchetl I. N. Method of checking works for borrowings in the "Anti-plagiatum.vuz" system for prevention of the fraud. *Business. Education. Law*. 2020. No. 3. Pp. 395–400.
9. What percentage of similarity can be considered acceptable for academic papers? Academic integrity. January 26, 2021. URL: <https://unichек.com.ua/blog/yakyj-vidsotok-shozhosti-mozhna-vvazhaty-dopustymym-dlya-akademichnyh-robit>. (in Ukrainian).
10. Kharseeva O.V. Expediency and limits of using automated systems when checking scientific papers for the presence of borrowings. Modern Science: from Plagiarism to Academic Honesty: Materials of the All-Russian Scientific and Practical Conference, (Kursk, April 12, 2019). Pp. 142 – 148. (in Russian).
11. Appendix 2 to the Protocol No. 9(14) of 07.06.2022. Recommendations for experts to review internal policies and procedures for ensuring academic integrity and external assessment of their quality. National Agency for quality assurance of Higher Education. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/3.-Рекомендації-для-експертів-АкД.pdf>. (in Ukrainian).
12. Sevostyanova I.O. Review of systems for checking for plagiarism: all-Russian and foreign. Scientific review. Pedagogical sciences. 2017. No. 5. pp. 162 – 166. (in Russian).
13. Pobizhenko V.V., Pobizhenko I.A. Plagiarism as a factor of reducing the quality of Education. Information processing systems. Collection of scientific papers of Kharkiv Air Force University. 2011. Issue 8 (98). Pp.310–313. (in Ukrainian).
14. Zarivna N.A., Polyak O.B., Gorlachuk N.V. Academic integrity is the basis for ensuring quality education. Academic integrity: challenges of our time. Collection of scientific essays by participants of the remote stage of scientific internship for teachers, (Warsaw, 11.05 – 19.06.2020). Pp.39 – 42. (in Ukrainian).
15. Meriste H., Parder M.-L., Lõuk K., Simm K., Lilles-Heinsar L., Veski L., Soone M., Juurik M., Sutrop M. (2016). Promoting Integrity as an Integral Dimension of Excellence in Research. URL: <https://printeger.eu/wp-content/uploads/2016/10/D2.3.pdf>.
16. Mikhalev A.S. Mathematical three-dimensional model of a specialist. "Higher school": navukova-metadychny i

publitsystychny chasopis. 2015. No. 6. Pp. 19–24. (in Russian).

17. Artemov P.M., Tak I.V. Academic dishonesty as an element of academic culture of Ukrainian students: results of empirical research. Bulletin of V.N. Karazin KHNU. Series "Sociological research of modern society: methodology, theory, methods". 2016. Volume 37. Pp. 234 – 240. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/8093>. (in Ukrainian).

18. Kovalsky B.M. Fundamental values of academic integrity. Academic integrity: challenges of our time. Collection of scientific essays of participants of scientific internships for teachers, (Warsaw, 1 – 13.10.2018). Pp.123 – 129. (in Ukrainian).

19. Chernyavskaya V.E. Plagiarism as a socio-cultural phenomenon. Proceedings of the St. Petersburg University of Economics and Finance. 2011. No. 3. Pp. 26–31. (in Russian).

20. Fish R., Hura G. Students' perceptions of plagiarism. Journal of the Scholarship of Teaching and Learning. 2013. Vol. 13. No. 5. Pp. 33 – 45.

21. Academic culture of Ukrainian students: the main factors of formation and development. Results of the All-Ukrainian sociological research. URL: <http://fond.sociology.kharkov.ua/images/prezentation160715/press-reliz1.pdf>. (in Ukrainian).

22. Blum S.D. My Word!: Plagiarism and College Culture. Cornell University Press, 2009. 240 p.

23. Academic honesty as a basis for sustainable development of the University / Mezhnarod. blagod. Foundation "Mezhnarod. the foundation. research education. politicians". Moscow: Taxon, 2016, 234 p. (in Ukrainian).